

Tři závoje před duchovním světem

Rudolf Steiner

Esoterní hodina, Berlín, 12. dubna 1908

Zápis A

V raných vývojových stupních měl člověk schopnost spirituálního zření a poznání. Jeho tělo pro něj bylo místem odpočinku, ve kterém mohl spát a ztratit své vědomí, když se v něm zdržoval. Jak se lidská bytost stávala stále vědomější ve fyzickém světě, spirituální zření a poznání ustupovalo. Jakmile se člověk konečně začal zajímat o věci kolem sebe, o fyzické jevy, a jeho vědomí bylo ve fyzickém světě, duchovní zření a poznání se úplně ztratilo. Kdyby člověk nezískal takový zájem o fyzický, vnější svět, fyzický svět by se pro něj nestal tak neprostupným závojem; byl by průhlednější a člověk by byl schopen poznávat a vidět spirituální skutečnosti. V důsledku zájmu o hmotné okolí se před jeho zrakem zatahoval závoj, kterým nemůže tak snadno proniknout.

Tento zájem o vnější smyslové jevy se v okultismu nazývá „aestimatio“ a říká se zde, že „aestimatio“ je jed přinášející smrt. Bere člověku vědomí pokračující existence jeho Já a přináší s sebou vědomí narození a smrti. Vymazává vědomí Já, respektive vzpomínku na další život. Vědomí nesmí být vnějšímu světu zcela odejmuto, jinak by s sebou nevzalo esenci toho, co získává vnějšími zkušenostmi. Úplně stejně je tomu u imaginace. Nesmí být úplně nečinná, nýbrž člověk musí být schopen zaměřit své vědomí na jednání nebo na obraz, jak sám chce. Člověk by nebyl schopen zvednout ruku, kdyby si to nedovedl obrazně představit v myšlenkách, imaginovat to. Když zvedne ruku, je zde zároveň přítomen obraz i jednání. Když si začne představovat obrazy, imaginovat, aniž by přitom jednal, to znamená, když své vědomí spojí s představovaným obrazem, pak znovu získá sílu zřít duchovní skutečnosti; bude pak znovu schopen zřít astrální svět. Tento stupeň se nazývá „imago“.

Dosáhne-li duše dokonalého míru či ticha, takže si svůj dokonalý mír zachová, ať k ní přistupují jakékoli vnější zkušenosti, pak bude vědomí schopné proniknout závojem harmonie sfér, hudby sfér. To se nazývá „transmutatio“ skrze inspiraci, neboli „incantatio“. Když byly na Slunci vytvořeny žlázy, stalo se to prostřednictvím procesu podobného tomu, který se odehrává v našem těle, když někdo pomyslí na jídlo, a v důsledku toho začnou slinné žlázy a žlázy jazyka vylučovat sliny. Stejným způsobem byly žlázy začleněny do fyzického těla bytostí vyvíjejících se na Slunci - působením vyšších bytostí, jež takříkajíc chutnaly okolí a vylučovaly žláзовou substanci, kterou fyzická těla přijímala.

Žlázy a ledviny, které jsou s nimi spojené, vylučují substanci, která je potřebná pro výstavbu kostí. Slinivka břišní je tu proto, aby cukr přeměňovala na látky, které jsou potřebné k výživě těla. Vylučování žláz je proces, který je vyvoláván duševními pochody.

Když člověk žil v astrálním či obrazném vědomí, když se jeho duch mohl libovolně vydávat do duchovních říší, některé bytosti se zastavily na tomto stupni. Tento stupeň v nich zůstal takřikajíc krystalizovaný a ptáci to představují v krystalické formě; ptáci, kteří mají tak úžasný zrak, jako například orel, mají krystalizované astrální vidění. Savci krystalizovali stupeň, kdy se člověk pokusil ovládnout pohyby svého těla. Tato zvířata toho dosáhla jen zčásti, a zastavila se proto na nižším vývojovém stupni.

Zápis B

Co člověka odděluje od vnímání duchovního světa? Člověk, jakého máme dnes před sebou, tedy s Já, astrálním, éterným a fyzickým tělem, nebyl takovým vždy. Tato těla se teprve postupně vytvářela.

Lidské Já, které teď žije v uvedených třech schránkách, bylo dříve mimo ně. Bylo cele v duchovních světech a nevnímalo jako dnes prostřednictvím tří těl vnější fyzický svět, ale vnímalo duchovní svět a jeho bytosti. Ono samo bylo duchovní bytostí a žilo s duchovními bytostmi v tomto duchovním světě. Vnější fyzický svět se teprve postupně vytvářel; to, co tu z něj zatím bylo, tu nebylo pro lidské Já. Narození a smrt dosud neexistovaly. V průběhu procesu zhutňování Země pak vznikly nejprve lehké, jemné tělesnosti. Tato duchovní bytost člověka, to znamená toto Já, vnímala odložení svého těla nebo obdržení druhého stejně, jako když si oblékneme a svlékneme plášť. Vědomí tohoto duchovního člověka se tím neměnilo. Ohlédl se za stavem před vstoupením do nového těla a cítil: toto tělo je pro mě něčím omezujícím. Když ho odložím, cítím se od tohoto omezení osvobozený.

Zhutňující se vnější svět byl pro něj také cizí, jeho duše na něm zprvu neměla žádnou účast. Pak se postoj člověka k vnějšímu světu změnil. Začal se o něj zajímat, když ho na sebe nechával působit probouzejícími se orgány své stále více se zhutňující tělesnosti. Začal slyšet, hmatat, čichat, chutnat atd., a z vnějšího světa se tím pro něj stávala jeho vlastní záležitost. V důsledku toho ztrácel dřívější vědomí bytí v duchovním světě. Čím více se ztotožňoval se svými tělesnými schránkami, tím více se mu ztrácel duchovní svět. Obdržení nového těla pro něj bylo čím dál víc začátkem, jeho odložení koncem, jenž ho vyrval ze světa, který víc a víc pociťoval jako ten svůj. Ve všech tajných školách proto vždycky platila slova: „Aestimatio“ je jed, který přinesl smrt.

„Aestimatio“ je první závoj, oddělující Já od duchovních světů.

Druhý závoj, oddělující Já od duchovního světa - tak to bylo žákovi řečeno ve všech tajných školách - se ti ukáže, když se intimně naučíš všimnout si toho, čeho si jako úplně běžný člověk vůbec nevšímáš. Každý pohyb, který člověk vykoná, když například zvedne ruku nebo před sebe natáhne nohu, je obrazem duchovního pohybu, je to obraz, imago duchovního děje. Tento pohyb je nejprve v duchu - pro dnešního člověka naprosto nevědomě, protože tento duch žije v podvědomých hlubinách jeho bytosti. Teprve potom ho provede ruka. Něco jiného jsou reflexivní pohyby. Když například zavřu oči, protože mi proti nim letí moucha, je to pohyb, který vychází ze stejné síly, z jaké se například polní vikev ovíjí kolem jiné rostliny. - „Imaginatio“ člověka se uplatňuje

v tělesných pohybech. Dříve tomu bylo jinak. Když člověk ještě žil cele v duchovním světě, působil v tomto duchovním světě také tak, že svým „imaginatio“ mohl ovlivňovat jiné bytosti. Do svého těla se nořil jenom proto, aby v něm v nějakém koutě naší planety odpočíval. Jeho vlastní působnost se odehrávala v duchovním světě jako „imaginatio“. Toto „imaginatio“ nyní člověk používá k tomu, aby ho jako vnější pohyb nechával vplývat do tělesnosti. Tím zatahuje druhý závoj před duchovním světem.

Skrze „aestimatio“ a „imaginatio“ je člověk zadržován před vnímáním duchovního světa, takže fyzické a éterné tělo působí společně.

Je obtížné popsat, jak je éterné tělo odtržené od duchovního světa. Všechny pochody spojené se žlázami jsou pochody éterného těla. Žlázy vylučují jisté sekrety, které umožňují životní pochody. Výměšek slinných žláz připravuje potravu k trávení. Výměšek ledvin a nadledvin způsobuje, že člověk může svou kostru vystavět tak, jak to potřebuje pro své pozemské bytí. Síla, která toto vyměšování způsobuje, je ovšem silou veskrze duchovní. To si můžeme uvědomit na následujícím ději: Nějaký člověk uslyší o jídle, které obzvlášť miluje. Zvláště u jednoduchého člověka se hned v ústech začnou vylučovat sliny, aniž by to jídlo požil. Tento pochod způsobí chuť na jídlo, která vyvstane v myšlenkách na ně. Víme, že orgány žláz se vyvinuly na starém Slunci. Tehdy tato duchovní síla působila zvenčí, proudila zvenčí; duchovní bytosti tady takřikajíc neustále chutnaly. Tato duchovní síla, která tu působí, se nazývá „incantatio“. Pozemský člověk sílu „incantatio“ vtáhl do své sympatie či antipatie a tím zatáhl třetí závoj před duchovním světem.

Učitel dává žákovi pokyny, kterými se má řídit, chce-li najít cestu zpátky. Ukazuje mu, jak může tyto tři závoje zprůhlednit, aby již nezahalovaly duchovně-duševní svět, jak může jejich silou opět najít cestu k těmto světům. Učitel žákovi řekne zhruba toto - lépe řečeno učitel to neřekne, ale pokud se žák zaposlouchá do své vlastní duše, uslyší, jak mu v ní zaznívá zhruba toto: Svou duší stojíš před vnějším světem. Ten k tobě promlouvá skrze tvoje smysly. Musíš ho poznat v jeho hodnotě nebo nehodnotě. Nesmíš se od něj odvrátit, neboť je součástí celého světa a jako takový má svou hodnotu. Proživej vnější svět a dobře naslouchej tomu, co ti chce říci! Neboť je to něco duchovního, co máš ty jako člověk prožíváním vnějšího světa dát kosmu a celému světu. Správné prožívání vnějšího světa máš jako obohacení celého vesmírného bytí vrátit duchovnímu světu. K tomu v tobě ale musí povstat vnitřní síla, do níž se musíš beze zbytku ponořit. Tato síla se nazývá klid.

Mistr Eckhart říká o vztahu duše k vnějšímu světu toto: Duše má smysly fyzického těla používat tak, jako se používají dveře. Člověk je otevře, projde jimi a zase je zavře. Potom je za dveřmi. A když si za dveřmi vyřídí své záležitosti, projde jimi zase dovnitř do svého vlastního vnitřního prostoru. Tak je tomu s člověkem a vnějším světem. Venku je hlasitý lomoz vnějšího světa. Když ho opustíš a vejdeš do svého nitra, nalezeš klid.

Kdybys neustále lomcoval klikou u dveří, byl by to dvojaký, dvojitý pohyb, přinášelo by ti to neklid a ty bys nemohl správně poznat ani vnější svět, ani by ses nedostal ke správnému vztahu své duše vůči tomuto vnějšímu světu. Musíš proměnit „aestimatio“. Ve vnitřním klidu v tobě povstane správné oceňování toho, co máš jako podstatné přijmout darem od vnějšího světa. A to nepodstatné, to, co se označuje jako lomoz vzniklý lomcováním dveřmi, se musíš naučit přísně rozlišovat od toho podstatného.

To podstatné, co lze prožívat ve vnějším světě a jenom v něm, je dar, který můžeš jako člověk vrátit duchovnímu světu jako dík za to, že jsi směl žít v tomto vnějším světě. Když se naučíš žít v tomto podstatném, dostáváš do ruky klíč, jak si ve vnějším světě vydobýt hodnoty věčnosti, jež vítězí nad smrtí.

Tak se „aestimatio“ promění v poznání toho, co ti může dát vnější svět jako vnitřní sílu, kterou lze rozvinout jenom tehdy, na- učí-li se duše absolutnímu vnitřnímu klidu vůči vnějšímu světu. „Aestimatio“ se promění v poznání.

Tyto vnitřní schopnosti poznávání vedou žáka dále. Naučil se připouštět si dojmy vnějšího světa způsobem, který si on sám určuje. Zvolna odkládá první závoj, který Já zatáhlo před duchovním světem prostřednictvím „aestimatio“. Toto Já také poznává jako něco, co musí vyrůst nad sebe sama. Učí se rozlišovat prožívání svého vlastního Já od prožívání Já, které se cítí spojené s tím, co je ryze lidské, a s celým lidstvem, které se pocituje jako součást celého lidstva. Učí se přesazovat střed prožívání svého Já do svého nitra. Naslouchá hlasu svého nitra. Ten může slyšet jen díky hlubokému klidu, který si v sobě vytvořil. Lomoz všedního dne v něm umlkl, dveře jeho duše jsou před ním zavřeny. Rozhostil se v něm klid, hluboké ticho. Je sám se svými myšlenkami, tak jako byl dříve s věcmi v prostoru. Zvolna se učí rozumět vnitřní podstatě všech těchto věcí. Učí se rozumět, jak vznikly ve své rozmanitosti tvořícím zněním božství, které zvenčí zaznívalo v myšlenkové substanci světa, v božské světelné moudrosti Měsíce a dávalo formu, tvořilo ji. Každou venkovní formu takřikajíc vnitřně ohmatává, a prožívá tak tvořící kosmický svět znění. A vlastní vnitřní pohyblivost se pro něj stává obrazem tvořivé síly bohů.

Tak proniká druhým závojem, který si utkal před duchovním světem, a rozpouští ho. Imago se v jeho vnitřním prožívání proměňuje v „imaginatio“, to znamená ve schopnost poznat živě-by- tostnou božskou tvořící sílu, která k duši zaznívá z věcí venku. Pozvolna se mu otevírá vnitřní znění, jehož prostřednictvím mu věci sdělují své nejvlastnější jméno. To slyší svou duší. A žák počíná proměňovat třetí závoj: „incantatio“ proměňuje v inspiraci. Pak se vnitřní znění promění ve vnitřní slovo. Toto vnitřní slovo je živým, smysluplným promlouváním z duchovních světů do žákovy duše. Jsou to živé síly, proudící do duše z duchovního světa, které mu duchovně něco sdělují.

Všechny vyšší pravdy jsou dosahovány takovým vnitřním promlouváním. To může člověk slyšet jenom tehdy, jestliže bez sympatie a antipatie, bez kritiky, tiše a oddaně naslouchá tomu, co k němu takto z duchovních světů přichází. Duchovní znění se stává duchovním životem, intuicí.